

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

12 septembrie 2019*

„Trimitere preliminară – Proprietate intelectuală și industrială – Drept de autor și drepturi conexe – Directiva 2001/29/CE – Articolul 2 litera (a) – Noțiunea de «operă» – Protecția operelor prin dreptul de autor – Condiții – Relația cu protecția desenelor și a modelelor industriale – Directiva 98/71/CE – Regulamentul (CE) nr. 6/2002 – Modele de îmbrăcăminte”

În cauza C-683/17,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Supremo Tribunal de Justiça (Curtea Supremă de Justiție, Portugalia), prin decizia din 21 noiembrie 2017, primită de Curte la 6 decembrie 2017, în procedura

Cofemel – Sociedade de Vestuário SA

împotriva

G-Star Raw CV,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, domnii F. Biltgen, J. Malenovský (raportor), C. G. Fernlund și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: doamna L. Hewlett, administratoare principală,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 12 decembrie 2018,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Cofemel – Sociedade de Vestuário SA, de I. Bairrão și de J. P. de Oliveira Vaz Miranda de Sousa, advogados;
- pentru G-Star Raw CV, de A. Grosso Alves și de G. Paiva e Sousa, advogados;
- pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, de M. Figueiredo și de P. Salvação Barreto, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vlácil, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: portugheza.

- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de F. De Luca, avvocato dello Stato;
 - pentru guvernul Regatului Unit, de S. Brandon și de Z. Lavery, în calitate de agenți, asistați de J. Moss, barrister;
 - pentru Comisia Europeană, de J. Samnadda, de B. Rechenă și de F. Wilman, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 2 mai 2019,
- pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO 2001, L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Cofemel – Sociedade de Vestuário SA (denumită în continuare „Cofemel”), pe de o parte, și G-Star Raw CV (denumită în continuare „G-Star”), pe de altă parte, cu privire la respectarea drepturilor de autor revendicate de G-Star.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

Convenția de la Berna

- 3 Articolul 2 din Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (Actul de la Paris din 24 iulie 1971), în versiunea care rezultă din modificarea din 28 septembrie 1979 (denumită în continuare „Convenția de la Berna”), stipulează printre altele la alineatul (7):

„Se rezervă legislațiilor țărilor Uniunii [institute prin prezenta convenție] dreptul de reglementare a câmpului de aplicare al legilor privind operele de artă aplicată, precum și desenele și modelele industriale, precum și condițiile de protecție a acestor opere, desene și modele [...]. Pentru operele protejate numai ca desene și modele în țara de origine nu poate fi cerută în altă țară a Uniunii [institute prin prezenta convenție] decât protecția specială acordată în această țară desenelor și modelelor; totuși, dacă o astfel de protecție specială nu se acordă în această țară, aceste opere vor fi protejate ca opere artistice.”

Tratatul OMPI privind drepturile de autor

- 4 Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) a adoptat la Geneva, la 20 decembrie 1996, Tratatul OMPI privind drepturile de autor, care a fost aprobat în numele Comunității Europene prin Decizia 2000/278/CE a Consiliului din 16 martie 2000 (JO 2000, L 89, p. 6, Ediție specială, 11/vol. 20, p. 212) (denumit în continuare „Tratatul OMPI privind drepturile de autor”).

- 5 Potrivit articolului 1 alineatul (4) din Tratatul OMPI privind drepturile de autor, intitulat „Raporturi cu Convenția de la Berna”:

„Părțile contractante trebuie să se conformeze articolelor 1-21 și anexei la Convenția de la Berna.”

Dreptul Uniunii

Directiva 2001/29

- 6 Considerentul (60) al Directivei 2001/29 enunță:

„Protecția prevăzută prin prezenta directivă nu aduce atingere dispozițiilor juridice interne sau comunitare din alte domenii, cum ar fi proprietatea industrială [...]”

- 7 Articolele 2-4 din această directivă sunt intitulate „Dreptul de reproducere”, „Dreptul de comunicare publică a operelor și dreptul de a pune la dispoziția publicului alte obiecte protejate” și, respectiv, „Dreptul de distribuire”. Aceste dispoziții impun între altele statelor membre obligația de a garanta autorilor dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea operelor lor [articolul 2 litera (a)], dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice comunicarea publică a acestora [articolul 3 alineatul (1)] și dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice distribuirea acestora [articolul 4 alineatul (1)].
- 8 Articolul 9 din directiva menționată, intitulat „Menținerea altor dispoziții legale” prevede că aceasta nu aduce atingere dispozițiilor privind alte domenii. Mai multe versiuni lingvistice ale acestui articol, printre care versiunile germană, engleză, spaniolă, franceză și italiană, precizează că aceste domenii includ în special pe cele ale brevetelor, mărcilor, desenelor și modelelor industriale, precum și modelelor utilitare. Versiunea portugheză a articolului respectiv se referă, la rândul său, la domeniile brevetelor, mărcilor și modelelor utilitare, fără a menționa domeniul desenelor și modelelor industriale.

Directiva 98/71/CE

- 9 Considerentul (8) al Directivei 98/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 1998 privind protecția juridică a desenelor și modelelor industriale (JO 1998, L 289, p. 28, Ediție specială, 13/vol. 24, p. 106) are următorul cuprins:

„[Î]ntrucât, în absența armonizării legislației privind drepturile de autor, este important să se stabilească principiul protecției cumulate conform legislației specifice privind protecția desenelor industriale și conform legislației privind drepturile de autor, lăsându-se în același timp statelor membre libertatea de a stabili extensia protecției conferite de dreptul de autor și condițiile în care se conferă această protecție.”

- 10 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Definiții”, precizează la litera (a) că noțiunea „desenul sau modelul industrial” se referă la „aspectul exterior al unui produs sau al unei părți a acestuia, care îi conferă, în special, caracteristicile liniilor, contururilor, culorilor, formei, texturii și/sau materialelor și/sau ornamentației produsului în sine”.

- 11 Articolul 17 din directiva menționată, intitulat „Relația cu dreptul de autor”, prevede:

„Desenul sau modelul industrial care face obiectul înregistrării pentru sau într-un stat membru, în conformitate cu dispozițiile prezentei directive, se bucură deopotrivă de protecția acordată în temeiul legislației privind dreptul de autor din statul respective începând cu data la care desenul sau modelul industrial a fost creat sau stabilit sub orice formă. Domeniul de aplicare al acestei protecții și condițiile în care este acordată, inclusiv nivelul de originalitate necesar, sunt stabilite de fiecare stat membru.”

Regulamentul (CE) nr. 6/2002

- 12 Potrivit considerentului (32) al Regulamentului (CE) nr. 6/2002 al Consiliului din 12 decembrie 2001 privind desenele sau modelele industriale comunitare (JO 2002, L 3, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 70):

„În absența unei armonizări complete a legislației privind dreptul de autor, se impune consacrarea principiului de cumul al protecției specifice desenelor și modelelor industriale comunitare cu protecția oferită de dreptul de autor, lăsând în același timp statelor membre întreaga libertate de stabilire a întinderii protecției oferite de dreptul de autor și a condițiilor de acordare a protecției respective.”

- 13 Articolul 3 litera (a) din acest regulament definește noțiunea de „desen sau model industrial” în aceiași termeni precum articolul 1 litera (a) din Directiva 98/71.

- 14 Articolul 96 din regulamentul menționat, intitulat „Relația cu celelalte forme de protecție prevăzute de legislațiile interne”, prevede la alineatul (2):

„Un desen sau model protejat de un desen sau model industrial comunitar beneficiază și de protecția acordată de legislația statelor membre privind dreptul de autor, începând cu data la care a fost creat sau stabilit într-o formă oarecare. Fiecare stat membru stabilește întinderea și condițiile în care se poate obține protecția în cauză, inclusiv gradul de originalitate necesar.”

Dreptul portughez

- 15 Alineatul (1) al articolului 2 din Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos (Codul dreptului de autor și al drepturilor conexe), intitulat „Opere originale”, este redactat după cum urmează:

„Creațiile intelectuale din domeniile literar, științific și artistic, indiferent de gen, formă de exprimare, calitate, mod de comunicare și scop, includ printre altele:

[...]

- i) opere de artă aplicată, desene și modele industriale și opere de design care constituie o creație artistică, indiferent dacă beneficiază sau nu de protecția aferentă proprietății industriale;

[...]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 16 Cofemel și G-Star sunt două societăți care își desfășoară activitatea în sectorul conceperii, producerii și comercializării de îmbrăcăminte.

- 17 Începând cu anii '90, G-Star exploatează, în calitate de titular sau în temeiul unor contracte de licență exclusivă, mărcile G-STAR, G-STAR RAW, G-STAR DENIM RAW, GS-RAW, G-RAW și RAW. Articolele de îmbrăcăminte concepute, produse și comercializate sub aceste mărci includ în special un model de jeansi denumit ARC, precum și un model de bluză sport și de tricou denumit ROWDY.
- 18 Cofemel concepe, produce și comercializează de asemenea jeansi, bluze sport și tricouri sub marca TIFFOSI.
- 19 La 30 august 2013, G-Star a sesizat o instanță portugheză de prim grad cu o acțiune prin care a solicitat să se dispună obligarea Cofemel la încetarea încălcării drepturilor sale de autor și a actelor de concurență neloială în privința sa, precum și la plata unor despăgubiri pentru prejudiciul suferit ca urmare a acestui fapt și, în cazul unei noi încălcări, la plata unor penalități cu titlu cominatoriu până la încetarea acesteia. În cadrul acțiunii respective, G-Star a susținut în special că anumite modele de jeansi, de bluze sport și de tricouri produse de Cofemel erau similare cu modelele sale ARC și ROWDY. G-Star a susținut de asemenea că aceste din urmă modele de articole de îmbrăcăminte constituie creații intelectuale originale și că, din acest motiv, ele trebuie să fie calificate drept „opere” care beneficiază de protecție în temeiul dreptului de autor.
- 20 Cofemel s-a apărat argumentând, printre altele, că modelele de articole de îmbrăcăminte menționate nu pot fi calificate drept „opere” care beneficiază de o astfel de protecție.
- 21 Instanța de prim grad sesizată de G-Star a admis în parte acțiunea introdusă de aceasta din urmă și a obligat Cofemel, printre altele, la încetarea încălcării drepturilor de autor ale G-Star și la plata în favoarea acesteia a unei sume corespunzătoare beneficiilor obținute de pe urma vânzării de articole de îmbrăcăminte produse cu încălcarea acestor drepturi de autor și a unor penalități cu titlu cominatoriu în cazul unei noi încălcări.
- 22 Cofemel a formulat apel împotriva hotărârii menționate la Tribunal da Relação de Lisboa (Curtea de Apel din Lisabona, Portugalia), care a confirmat-o. În susținerea deciziei sale, instanța amintită a considerat, mai întâi, că articolul 2 alineatul (1) litera i) din Codul drepturilor de autor și al drepturilor conexe trebuia înțeles, în lumina Directivei 2001/29, astfel cum a fost interpretat de Curte în Hotărârea din 16 iulie 2009, Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465), și în Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer (C-145/10, EU:C:2011:798), în sensul că operele de artă aplicată, desenele sau modelele industriale și operele de design beneficiază de protecție în temeiul dreptului de autor, cu condiția ca acestea să prezinte un caracter original, și anume să constituie rezultatul unei creații intelectuale proprii a autorului lor, fără să fie necesar un nivel specific de valoare estetică sau artistică. În continuare, instanța menționată a considerat că, în speță, modelele de articole de îmbrăcăminte ARC și ROWDY ale G-Star constituiau opere care beneficiază de protecție în temeiul dreptului de autor. În plus, aceasta a reținut că unele dintre articolele de îmbrăcăminte produse de Cofemel încălcau drepturile de autor ale G-Star.
- 23 Sesizată cu recurs de Cofemel, instanța de trimitere, Supremo Tribunal de Justiça (Curtea Supremă de Justiție, Portugalia), consideră, în primul rând, că s-a stabilit că, *primo*, modelele de articole de îmbrăcăminte ale G-Star în cauză în cadrul respectivului recurs au fost concepute fie de designeri angajați de G-Star, fie de designeri care au acționat în numele acesteia și i-au transmis prin contract drepturile lor de autor. *Secundo*, aceste modele de articole de îmbrăcăminte ar fi rezultatul unor concepte și procese de fabricație recunoscute ca fiind inovatoare în lumea modei. *Tertio*, acestea ar fi caracterizate de mai multe elemente specifice (forma tridimensională, schema de asamblare a părților, amplasarea anumitor componente etc.) care ar fi fost preluate parțial de Cofemel în vederea confecționării articolelor de îmbrăcăminte aferente mărcii sale.
- 24 În al doilea rând, instanța de trimitere arată că articolul 2 alineatul (1) litera i) din Codul dreptului de autor și al drepturilor conexe include în mod clar operele de artă aplicată, desenele sau modelele industriale și operele de design pe lista operelor care beneficiază de protecție în temeiul dreptului de

autor, însă nu precizează care este gradul de originalitate necesar pentru ca anumite obiecte să fie calificate drept opere de acest tip. De asemenea, instanța menționată arată că, în ceea ce privește această problemă, care reprezintă aspectul central al litigiului dintre Cofemel și G-Star, nu există un consens în jurisprudența și în doctrina portugheze. Din acest motiv, instanța de trimitere ridică problema dacă trebuie să se considere, ținând seama de interpretarea Directivei 2001/29 reținută de Curte în Hotărârea din 16 iulie 2009, Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465), și în Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer (C-145/10, EU:C:2011:798), că de protecția asigurată de dreptul de autor beneficiază astfel de opere în același mod precum orice operă literară și artistică și, prin urmare, cu condiția ca acestea să aibă un caracter original, în sensul că reprezintă rezultatul unei creații intelectuale proprii a autorului lor, sau dacă este posibil să se condiționeze acordarea acestei protecții de existența unui nivel specific de valoare estetică sau artistică.

25 În aceste împrejurări, Supremo Tribunal de Justiça (Curtea Supremă de Justiție) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Interpretarea dată de Curte articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29 se opune unei reglementări naționale – în prezenta cauză, prevederii articolului 2 alineatul (1) litera i) din Codul dreptului de autor și al drepturilor conexe – care conferă protecția prin intermediul drepturilor de autor unor opere de artă aplicată, desene și modele industriale și opere de design care, dincolo de scopul utilitar pe care îl urmăresc, generează un efect vizual propriu și distinctiv din punct de vedere estetic, originalitatea lor fiind criteriul fundamental care determină atribuirea protecției în cadrul drepturilor de autor?
- 2) Interpretarea dată de Curte articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29 se opune unei reglementări naționale – în prezenta cauză, prevederii articolului 2 alineatul (1) litera (i) din Codul dreptului de autor și al drepturilor conexe – care conferă protecția prin intermediul drepturilor de autor unor opere de artă aplicată, desene și modele industriale și opere de design dacă, din perspectiva unei aprecieri deosebit de exigente a caracterului lor artistic și având în vedere concepțiile dominante în mediile culturale și instituționale, acestea merită să fie calificate drept «creație artistică» sau «operă de artă»?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 26 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că se opune ca o reglementare națională să confere protecție, prin intermediul drepturilor de autor, unor modele industriale precum modelele de articole de îmbrăcăminte în discuție în litigiul principal, pentru motivul că, dincolo de scopul utilitar pe care îl urmăresc, acestea generează un efect vizual propriu și distinctiv din punct de vedere estetic.
- 27 Potrivit articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29, statele membre au obligația de a prevedea dreptul exclusiv al autorilor de a autoriza sau de a interzice reproducerea operelor lor.
- 28 Termenul „operă” la care se referă această dispoziție figurează atât în cuprinsul articolului 3 alineatul (1), cât și în cuprinsul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2001/29 privind drepturile exclusive recunoscute autorului unei opere în ceea ce privește comunicarea publică și distribuirea acesteia, precum și în cuprinsul articolelor 5-7 din directiva menționată, care vizează, primul, excepțiile sau limitările care pot fi aduse acestor drepturi exclusive și, ultimele două, măsurile tehnice și măsurile de informare care asigură protecția drepturilor exclusive menționate.

- 29 Noțiunea de „operă” avută în vedere de ansamblul acestor dispoziții constituie, astfel cum rezultă din jurisprudența constantă a Curții, o noțiune autonomă de drept al Uniunii care trebuie interpretată și aplicată de în mod uniform și care presupune întrunirea a două elemente cumulative. Pe de o parte, această noțiune presupune existența unui obiect original, în sensul în care acesta reprezintă o creație intelectuală proprie autorului său. Pe de altă parte, calificarea drept operă este limitată la elementele care sunt expresia unei astfel de creații (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iulie 2009, Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, punctele 37 și 39, precum și Hotărârea din 13 noiembrie 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, punctele 33 și 35-37, precum și jurisprudența citată).
- 30 În ceea ce privește primul dintre aceste elemente, rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții că, pentru ca un obiect să poată fi considerat drept original, este necesar și în același timp suficient ca el să reflecte personalitatea autorului său, manifestând alegerile libere și creative ale acestuia din urmă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctele 88, 89 și 94, precum și Hotărârea din 7 august 2018, Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punctul 14).
- 31 În schimb, atunci când realizarea unui obiect a fost determinată de considerații tehnice, de reguli sau de alte limitări, care nu au lăsat loc exercitării niciunei libertăți de creație, respectivul obiect nu poate fi considerat ca având originalitatea necesară pentru a putea constitui o operă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 martie 2012, Football Dataco și alții, C-604/10, EU:C:2012:115, punctul 39 și jurisprudența citată).
- 32 În ceea ce privește cel de al doilea element evocat la punctul 29 din prezenta hotărâre, Curtea a precizat că noțiunea de „operă” avută în vedere de Directiva 2001/29 presupune în mod necesar existența unui obiect identificabil în mod suficient de precis și de obiectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 noiembrie 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, punctul 40).
- 33 Astfel, pe de o parte, autoritățile însărcinate cu supravegherea protecției drepturilor exclusive inerente dreptului de autor trebuie să poată cunoaște cu claritate și cu precizie obiectul protejat în acest mod. Situația este aceeași în cazul terților cărora li se poate opune protecția revendicată de autorul respectivului obiect. Pe de altă parte, necesitatea de a înlătura orice element de subiectivitate, dăunător securității juridice, în procesul de identificare a obiectului menționat presupune ca acesta din urmă să fi fost exprimat într-o manieră obiectivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 noiembrie 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, punctul 41).
- 34 Astfel cum a subliniat Curtea, o identificare care se bazează în esență pe senzațiile, intrinsec subiective, ale persoanei care percepe obiectul în cauză nu răspunde cerinței de precizie și obiectivitate impuse (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 noiembrie 2018, Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, punctul 42).
- 35 Atunci când un obiect prezintă caracteristicile amintite în cuprinsul punctelor 30 și 32 din prezenta hotărâre și constituie, prin urmare, o operă, el trebuie, în această calitate, să beneficieze de o protecție în temeiul dreptului de autor, în conformitate cu Directiva 2001/29, având în vedere că întinderea acestei protecții nu depinde de gradul de libertate de creație de care a dispus autorul său și că ea nu este, așadar, inferioară celei de care beneficiază orice operă care intră sub incidența directivei menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 decembrie 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punctele 97-99).
- 36 Ținând seama de această jurisprudență, răspunsul la prima întrebare presupune, în primul rând, să se stabilească dacă modelele industriale pot fi, în general, calificate drept „opere” în sensul Directivei 2001/29.
- 37 În această privință, trebuie arătat de la bun început că proprietatea intelectuală este protejată în temeiul articolului 17 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

- 38 Din modul de redactare a acestei dispoziții rezultă că obiectele care constituie o proprietate intelectuală beneficiază de protecție în temeiul dreptului Uniunii. În schimb, nu rezultă de aici că toate aceste obiecte sau categorii de obiecte trebuie să beneficieze de o protecție identică.
- 39 Astfel, legiuitorul Uniunii a adoptat diferite acte de drept derivat cu scopul de a asigura protecția proprietății intelectuale și în special, pe de o parte, a operelor protejate în temeiul dreptului de autor, vizate de Directiva 2001/29, precum și, pe de altă parte, a desenelor și modelelor industriale care intră sub incidența fie a Directivei 98/71, care se aplică desenelor și modelelor industriale înregistrate pentru sau într-un stat membru, fie a Regulamentului nr. 6/2002, care se aplică desenelor și modelelor industriale protejate la nivelul Uniunii.
- 40 Procedând astfel, legiuitorul Uniunii a considerat că obiectele protejate în temeiul unui desen sau al unui model industrial nu sunt, în principiu, asimilabile celor care constituie opere protejate prin Directiva 2001/29.
- 41 Această alegere legislativă este conformă cu Convenția de la Berna, Uniunea trebuind, deși nu este, desigur, parte contractantă la convenția menționată, să se conformeze cu articolele 1-21 din aceasta, în temeiul articolului 1 alineatul (4) din Tratatul OMPI privind drepturile de autor, la care este parte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 noiembrie 2018, *Levola Hengelo*, C-310/17, EU:C:2018:899, punctul 38 și jurisprudența citată).
- 42 Astfel, articolul 2 alineatul (7) din Convenția de la Berna autorizează părțile contractante la aceasta să acorde desenelor și modelelor industriale o protecție specifică, diferită și eventual exclusivă față de cea prevăzută în favoarea operelor literare și artistice care intră sub incidența dispozițiilor convenției, precum și să stabilească condițiile acordării unei astfel de protecții. În același timp, dispoziția menționată nu exclude nici posibilitatea ca cele două forme de protecție să se cumuleze.
- 43 În acest context, legiuitorul Uniunii a optat pentru un sistem potrivit căruia protecția rezervată desenelor și modelelor industriale și cea asigurată în temeiul dreptului de autor nu se exclud una pe cealaltă.
- 44 Astfel, în ceea ce privește desenele și modelele industriale, articolul 17 din Directiva 98/71 prevede, în cuprinsul primei sale teze, că desenele sau modelele industriale care fac obiectul înregistrării pentru sau într-un stat membru, în conformitate cu dispozițiile directivei menționate, se bucură deopotrivă de protecția acordată în temeiul legislației privind dreptul de autor din statul membru pentru sau în care aceste desene și modele industriale au făcut obiectul înregistrării, începând cu data la care acestea au fost create sau stabilite sub orice formă. În continuare, același articol precizează, în cuprinsul celei de a doua teze, că domeniul de aplicare al protecției în temeiul legislației privind dreptul de autor și condițiile în care este acordată, inclusiv nivelul de originalitate necesar, sunt stabilite de fiecare stat membru. În ceea ce privește desenele și modelele industriale protejate la nivelul Uniunii, la articolul 96 alineatul (2) din Regulamentul nr. 6/2002 se prevede un regim similar cu cel care reiese de la articolul 17 din Directiva 98/71.
- 45 Aceste două dispoziții trebuie, la rândul lor, să fie înțelese în lumina considerentului (8) al Directivei 98/71 și a considerentului (32) al Regulamentului nr. 6/2002, care menționează în mod expres principiul unui „cumul” între protecția desenelor și modelelor industriale, pe de o parte, și protecția oferită de dreptul de autor, pe de altă parte.
- 46 În ceea ce privește dreptul de autor, din articolul 9 din Directiva 2001/29, care este intitulat „Menținerea altor dispoziții legale” și care trebuie interpretat ținând seama în special de toate versiunile sale lingvistice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 februarie 2016, *C & J Clark International* și *Puma*, C-659/13 și C-34/14, EU:C:2016:74, punctul 122 și jurisprudența citată),

precum și în lumina considerentului (60) al acestei directive, rezultă că directiva menționată nu aduce atingere dispozițiilor naționale sau dispozițiilor Uniunii existente în alte domenii și în special dispozițiilor privind desenele și modelele industriale.

- 47 Astfel, Directiva 2001/29 menține ca atare existența și domeniul de aplicare ale dispozițiilor în vigoare în materia desenelor și modelelor industriale, inclusiv principiul „cumulului” menționat la punctul 45 din prezenta hotărâre.
- 48 Ținând seama de ansamblul acestor dispoziții, trebuie să se considere că modelele industriale pot fi calificate drept „opere”, în sensul Directivei 2001/29, dacă îndeplinesc cele două condiții menționate la punctul 29 din prezenta hotărâre.
- 49 În aceste condiții, trebuie să se examineze, în al doilea rând, dacă pot fi calificate drept „opere”, în raport cu aceste cerințe, modele industriale precum modelele de articole de îmbrăcăminte în discuție în litigiul principal care, dincolo de scopul utilitar pe care îl urmăresc, generează, potrivit instanței de trimitere, un efect vizual propriu și distinctiv din punct de vedere estetic, având în vedere că întrebările acestei instanțe se referă la aspectul dacă un astfel de element de originalitate estetică constituie criteriul central pentru acordarea protecției prevăzute de Directiva 2001/29.
- 50 În această privință, trebuie să se precizeze de la bun început că protecția desenelor și modelelor industriale, pe de o parte, și protecția oferită de dreptul de autor, pe de altă parte, urmăresc obiective fundamental diferite și sunt supuse unor regimuri distincte. Astfel, așa cum a arătat în esență domnul avocat general la punctele 51 și 55 din concluzii, protecția desenelor și modelelor industriale urmărește să protejeze obiecte care, deși sunt noi și individualizate, prezintă un caracter utilitar și au vocație să fie produse în masă. În plus, această protecție este menită să se aplice pe o durată limitată, dar suficientă pentru a permite rentabilizarea investițiilor necesare pentru crearea și producerea acestor obiecte, fără a îngrădi însă în mod excesiv concurența. La rândul său, protecția oferită de dreptul de autor, a cărei durată este semnificativ mai mare, este rezervată obiectelor care merită să fie calificate drept opere.
- 51 Pentru aceste motive, astfel cum a arătat și domnul avocat general la punctul 52 din concluzii, prin acordarea unei protecții în temeiul dreptului de autor unui obiect protejat cu titlu de desen sau model industrial nu se poate aduce atingere finalităților și efectivității corespunzătoare acestor două forme de protecție.
- 52 Rezultă că, în pofida faptului că protecția desenelor și modelelor industriale și protecția oferită de dreptul de autor pot, în temeiul dreptului Uniunii, să fie acordate în mod cumulativ aceluiași obiect, acest cumul nu poate fi avut în vedere decât în anumite situații.
- 53 În această privință, este necesar să se arate că, pe de o parte, așa cum reiese din sensul obișnuit al termenului „estetic”, efectul estetic susceptibil de a fi produs de un model industrial reprezintă rezultatul senzației intrinsec subiective de frumusețe resimțite de fiecare persoană chemată să îl privească. În consecință, acest efect de natură subiectivă nu permite, în sine, caracterizarea existenței unui obiect identificabil cu suficientă precizie și obiectivitate în sensul jurisprudenței menționate la punctele 32-34 din prezenta hotărâre.
- 54 Pe de altă parte, este adevărat că, desigur, considerații de ordin estetic fac parte din activitatea de creație. Cu toate acestea, nu este mai puțin adevărat că împrejurarea că un model industrial generează un efect estetic nu permite, în sine, să se determine dacă respectivul model industrial constituie o creație intelectuală care reflectă libertatea de alegere și personalitatea autorului său și care satisface, prin urmare, cerința de originalitate menționată la punctele 30 și 31 din prezenta hotărâre.

- 55 În consecință, împrejurarea că modele industriale precum modelele de articole de îmbrăcăminte în discuție în litigiul principal generează, dincolo de scopul utilitar pe care îl urmăresc, un efect vizual propriu și distinctiv din punct de vedere estetic nu este de natură să justifice calificarea unor astfel de modele industriale drept „opere” în sensul Directivei 2001/29.
- 56 Ținând seama de considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că se opune ca o reglementare națională să confere o protecție, în temeiul dreptului de autor, unor modele industriale precum modelele de articole de îmbrăcăminte în discuție în litigiul principal, pentru motivul că, dincolo de scopul utilitar pe care îl urmăresc, acestea generează un efect vizual propriu și distinctiv din punct de vedere estetic.

Cu privire la cea de a doua întrebare

- 57 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, nu este necesar să se răspundă la prezenta întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 58 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională trebuie interpretat în sensul că se opune ca o reglementare națională să confere o protecție, în temeiul dreptului de autor, unor modele industriale precum modelele de articole de îmbrăcăminte în discuție în litigiul principal, pentru motivul că, dincolo de scopul utilitar pe care îl urmăresc, acestea generează un efect vizual propriu și distinctiv din punct de vedere estetic.

Semnături